

УДК 327.5(045)

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2024/2-59/11-16>

Микола ДОРОШКО, д-р іст. наук, проф.

ORCID ID: 0000-0003-0173-9416

e-mail: doroshko7@ukr.net

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Юлія ЦИРФА, канд. політ. наук, доц.

ORCID ID: 0000-0002-7641-6964

e-mail: julia_tsyrf@ukr.net

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ГЕОПОЛІТИЧНЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ В БАЛТІЙСЬКО-ЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ В КОНТЕКСТІ ЇХ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Вступ. Окреслення та детальний аналіз геополітичного позиціонування України й Польщі в Балтійсько-Чорноморському регіоні в контексті зовнішньополітичної ідентифікації держав як регіональних лідерів та ключових "полюсів" геополітичної матриці даного простору є важливими в процесі визначення ступеня впливу цих країн на регіональному рівні, виокремлення основних точок перетину їх зовнішньополітичних інтересів та ідентичностей, а також виявлення їхнього потенціалу для налагодження дво- й багатосторонніх взаємодій на сучасному етапі.

Методи. У процесі підготовки дослідження було використано такі методи: системний підхід, порівняльний метод, структурно-функціональний метод, світосистемний аналіз. Геополітичний аспект використаної методики представлений геополітичним аналізом проблем безпеки стосовно зовнішньої політики та географії, а також методами аналізу й оцінки геополітичної ситуації.

Результати. Виявлено, що географічна належність до Європейського субконтиненту та стратегічне значення зовнішньополітичного розвитку України для вибудовування новітньої конфігурації не тільки регіональної, а й глобальної систем міжнародних відносин закріпили за нею статус основної рушійної сили трансформації геополітичної ситуації в Європі. Чимала увага до "українського питання" у контексті повномасштабного вторгнення Росії на територію України сприяє реалізації прагнення Польщі до утвердження статусу геополітичного лідера в Балтійсько-Чорноморському регіоні, адже Польща є одним із піонерів надання допомоги офіційному Києву та виступає в ролі "міжнародного адвоката" останнього. Оскільки Балтійсько-Чорноморський регіон не має піддавати під контроль з боку жодного позарегіонального "актора", тому під час подальшого налагодження взаємовигідного співробітництва України й Польщі в практичній площині держави можуть усвідомити, що їхня спільність інтересів у протистоянні геополітичним викликам дозволяє підсилювати значення їхнього геополітичного лідерства в Балтійсько-Чорноморському регіоні в контексті їх зовнішньополітичної ідентифікації.

Висновки. Зважаючи на те, що протягом тривалого часу Польща виступала транзитною територією для західноєвропейських впливів в Україні, визначено, що тісна співпраця держав як ключових "полюсів" геополітичної матриці Балтійсько-Чорноморського регіону дозволить забезпечити стабільність цього геополітичного ареалу, налагодивши його взаємозв'язки з ширшими геополітичними просторами не тільки Європи, а й світу в цілому.

Ключові слова: зовнішньополітична ідентичність, геополітичні інтереси, зовнішня політика, Україна, Польща, Балтійсько-Чорноморський регіон.

Вступ

Будучи невід'ємною складовою європейської архітектури безпеки, Українська держава на сьогодні має змогу потужно заявляти про себе на міжнародній політичній арені, адже, відстоюючи власні національні інтереси у взаємодії з іншими "акторами", вона напряму формує регіональний геополітичний порядок денний. З іншого боку, активізація зовнішньополітичних зусиль України, яка, навіть свого часу не маючи державності, завжди поставала в ролі потужного чинника формування геополітичного середовища в Балто-Чорномор'ї, не тільки суттєво впливає на загальну міжнародно-політичну ситуацію в регіоні, а й може потенційно позначитися на можливості інших державних "акторів" у даному просторі щодо позиціонування їхніх геополітичних інтересів і реалізації лідерських амбіцій. Відповідно, питання геополітичного лідерства України та Польщі (яка нині є одним із ключових "акторів" Балтійсько-Чорноморського регіону) постають як актуальна проблема дослідження, детальне висвітлення якої дозволить визначити міру впливу цих держав на вибудовування геополітичної матриці в регіональному контексті, виокремити ключові точки перетину їх зовнішньополітичних інтересів та ідентичностей і виявити їхній потенціал для потенційного налагодження дво- й багатосторонніх взаємодій з метою переформатування

геополітичної кон'юнктури Балтійсько-Чорноморського простору на сучасному етапі.

Метою нашої статті є окреслення й детальний аналіз геополітичного позиціонування України й Польщі в Балтійсько-Чорноморському регіоні в контексті зовнішньополітичної ідентифікації держав як регіональних лідерів і ключових "полюсів" геополітичної матриці цього простору.

Огляд літератури. Визначення ваги й ролі зовнішньополітичних впливів України та Польщі в Балтійсько-Чорноморському регіоні має чимале наукове значення в контексті змін геополітичної кон'юнктури даного простору та трансформації зовнішньополітичних ідентичностей держав. Більше того, стратегічне значення даного ареалу для Європейського субконтиненту доводить вагомість теоретичного й експертного розгляду згаданої проблематики, а також її неабияку значущість у процесі протистояння європейських демократій з Російською Федерацією. Відтак, геополітичні позиції України й Польщі в Балто-Чорномор'ї, а також значення даного простору для європейської та глобальної систем міжнародних відносин й існуючої архітектури безпеки висвітлювали такі зарубіжні науковці, як С. Бішоп, К. Грабик, Т. Кузьо, А. Лада, А. Нойманн, Й. Потульський. Серед українських дослідників до згаданої проблематики зверталися С. Герасимчук, О. Давимука, Р. Демчишак,

© Дорошко Микола, Цирфа Юлія, 2024

Р. Коршук, І. Петренко, О. Салтовський і В. Федорченко, Я. Турчин і Л. Дорош та ін. Однак детальне опрацювання цих наукових розробок дозволило охарактеризувати лише окремі аспекти геополітичних взаємодій України й Польщі в Балтійсько-Чорноморському регіоні, тому специфіка геополітичного позиціонування цих держав у контексті їх зовнішньополітичної ідентифікації як регіональних лідерів та ключових "полюсів" геополітичної матриці даного простору потребують глибшого аналізу ц подальшого детального розгляду, що й стало предметом нашого дослідження.

Методи

Основа методів, використаних під час написання цієї статті, становить системний підхід, що дає можливість цілісного розгляду геополітичних інтересів у сучасному політичному процесі. Поставлені в дослідженні цілі й завдання досягаються за допомогою порівняльного, структурно-функціонального та інших наукових методів з опорою на загальні та спеціальні політологічні, соціологічні, соціально-філософські методи розвідки. Підхід, у межах якого світ сприймається як цілісна система, представляється найперспективнішим щодо необхідності моделювання просторової картини світу. Виходячи з цього, дослідження значною мірою спирається на принципи світосистемного аналізу.

Геополітичний аспект використаної методики представлений на основі геополітичного аналізу проблем безпеки з точки зору зовнішньої політики та географії. Значимість обраної проблематики та її важливу роль у багатьох соціально-економічних, політичних процесах усвідомлюється у межах соціології, політології, економіки тощо. Тому велике значення для написання даної статті мали методи аналізу та оцінки геополітичної ситуації – методи, представлені на різних рівнях дослідження політичної реальності: міжнародному, регіональному, державному.

Результати

Просторово-географічні реалії суспільно-політичних зрушень, що розпочалися в ХХІ ст., сприяли актуалізації проблеми системного моделювання простору, який протягом тривалого часу характеризувався сегментованістю конструювання внаслідок незавершеності соціально-політичного розвитку та державного будівництва, розпочатих ще в період дезінтеграції континентальних імперій. Географічна належність до Європейського субконтиненту та стратегічне значення зовнішньополітичного розвитку України для вибудовування нової конфігурації не тільки регіональної, а й глобальної систем міжнародних відносин *a priori* закріпили за нею статус однієї із ключових ланок та основної рушійної сили трансформацій геополітичної ситуації в Європі (Larrabee, 1996, p. 249). Той факт, що Українська держава історично виступала частиною Чорноморсько-Середземноморського комунікаційного простору, а також забезпечувала торговельні й політичні зв'язки цього регіону з Балтикою, й нині визначає для неї ареал пошуку партнерів і союзників (Коршук та ін., 2022, с. 9). Оскільки країни Балтійсько-Чорноморського регіону в основному представлені державами колишнього союзу, на які Російська Федерація намагається здійснювати прямий або опосередкований вплив, і більшість із них увійшли чи перебувають на шляху до європейських та євроатлантичних політичних і безпекових структур, даний геополітичний ареал постає в ролі одного із первинних форпостів українського зовнішньополітичного поступу, адже саме "морський простір формує справжній плацдарм для геополітичної конкуренції" (Swistek, &

Paul, 2023, p. 4). У цьому ключі питання набуття Україною статусу геополітичного лідера Балтійсько-Чорноморського регіону не просто набувають актуальності: вони мають солідне практичне підґрунтя, зважаючи на активне прагнення Республіки Польщі теж направити процес власної зовнішньополітичної ідентифікації у цьому напрямі та необхідність її прямої активної взаємодії з Українською державою під час реалізації згаданого геополітичного завдання.

Беручи до уваги наявність низки чинників, під впливом яких Балтійсько-Чорноморський регіон розвивається й функціонує як окремий геополітичний конструкт (соціально-політичні взаємодії, економічні взаємозв'язки, спільна історична доля), можна виділити кілька теоретичних підходів до його аналізу. Останні враховують не тільки специфіку процесів регіоналізації, що наявні на теренах даного політико-географічного простору, а й беруть до уваги умови, на яких кожен конкретний державний "актор" може вважатися чи стати його невід'ємною частиною. У цьому ключі А. Нойманн виділяє "внутрішньо спрямований" і "зовнішньо спрямований" підходи до тлумачення сутності Балтійсько-Чорноморського регіону як окремого теоретичного феномена, у той час як у межах "зовнішньо спрямованого" підходу Балтійсько-Чорноморський регіон розглядається з позиції "очевидності" використання культурної компоненти під час визначення його кордонів, у рамках "внутрішньо спрямованого" підходу вагомість даної складової применшується на тлі колоасальної значущості природних геополітичних чи стратегічних маркерів на зразок гірських хребтів, річкових мереж або великих водних басейнів. Тому, на думку дослідника, використання "зовнішньо спрямованого" підходу потребує концентрації уваги вчених на розвитку та діяльності низки регіональних "акторів" – міжнародних міжурядових і неурядових організацій, держав, націй, політичних партій, комерційних структур, профспілок, діячів культури і мистецтва тощо. Натомість, застосування "внутрішньо спрямованого" підходу вимагає детального вивчення системних чинників становлення Балтійсько-Чорноморського регіону, визначальних рис держав, що його формують, та наявних географічних особливостей даного ареалу (Neumann, 1994, p. 56). Тобто "зовнішньо спрямований" підхід у цьому випадку фокусується на культурних ознаках формування й еволюції Балтійсько-Чорноморського регіону, а "внутрішньо спрямований" – на його геополітичній конфігурації.

Геополітична стабільність будь-якого регіону визначається наявністю чітко визначених регіональних лідерів, оскільки еволюція їхнього впливу на певній території чи можлива трансформація архітектури регіональних міжнародних відносин у зв'язку зі зміною центрів сили напряму виявляє умови розвитку, можливої модифікації чи цілковитого припинення процесів подальшої регіоналізації у межах визначеного політико-соціального ареалу. У даному сенсі тлумачення безпосереднього процесу здійснення регіонального впливу має базуватися на його геополітичних засадах, адже згаданий концепт містить як відсілення до територіальної складової, так і елементи розподілу влади. Отже, нерозривність трактування категорій "регіон" і "геополітика" свідчить про пріоритетність використання "внутрішньо спрямованого" підходу до дослідження Балтійсько-Чорноморського регіону як окремого феномена та перерозподілу геополітичного впливу в межах даного простору як прямої умови для його функціонування й подальшого розвитку.

З метою гарантування стабільності системи міжнародної безпеки й балансу сил в Європі, як зазначає К. Грабик, Балтійсько-Чорноморський регіон не повинен підпадати під контроль з боку жодного позарегіонального "актора" (Hrabyuk, 1944, pp. 9–13). Тільки єднання всіх країн регіону зможе забезпечити захист і недоторканість їх політичних, соціальних, економічних і культурних інтересів, а також зберегти державну незалежність у разі виникнення можливих територіальних претензій у світлі реалізації імперської політики РФ та подальшого розгортання її реваншистської діяльності. Не дивлячись на національні, релігійні, мовні й історичні відмінності, ці нації мають стійкі традиції вибудовування міждержавних відносин, тривалі політичні та глибокі культурні зв'язки і, що найголовніше, відчують спільні загрози власній державності й суверенітету (Hrabyuk, 1944, pp. 9–13).

Згадані "актори" міжнародних відносин історично приділяли чималу увагу пошуку так званих "стратегічних партнерів", вибір яких часто помилково базувався на мінливих політичних симпатіях їхніх лідерів чи короткострокових секторальних перевагах двосторонніх відносин (Коршук та ін., 2022, с. 8). Однак реконфігурація міждержавних взаємодій на теренах Центральної та Східної Європи у XXI ст. відкрила нові можливості для побудови ширшої коаліції вільних і незалежних держав, які пов'язані спільними політичними, соціальними, економічними та військовими інтересами в рамках єдиного геополітичного простору (Турчин, & Дорош, 2017, с. 56). Після анексії Кримського півострова та вторгнення Росії та території України 2014 р., ще більше уваги в оцінках кооперації країн Балтійсько-Чорноморського регіону почав привертати гібридний, асиметричний характер сучасних безпекових викликів і загроз (Давимука, 2021, с. 96). Агресивна зовнішня політика РФ швидко посіла ключове місце серед наявних загроз регіональній безпеці, що мають довгострокові наслідки: у період із 2014 р. про неї прямо або опосередковано згадується в переглянутих стратегічних документах практично всіх країн Балтійсько-Чорноморського простору (Давимука, 2021, с. 95). Проте повномасштабне вторгнення Росії та територію України 24 лютого 2022 р. створило новий геополітичний прецедент: Українська держава остаточно втратила статус "буферної зони" (який часто помилково нав'язувався нашій країні теоретиками сучасної геополітичної думки), перейшовши до рангу "прикордонних держав". Борючись за своє виживання й геополітичну суб'єктність, незалежна Україна *de facto* перетворилася на невід'ємний елемент архітектури безпеки всього Західного світу (Biscop, 2023, p. 5).

З іншого боку, подолання численних міжнародних викликів, яким на сьогодні протистоїть Українська держава, може вже у недалекому майбутньому надати їй можливість переосмислити вмонтовані в політичну свідомість безпекові концепти, визначивши перспективи та пріоритети регіонального співробітництва в Балтійсько-Чорноморському ареалі та, по суті, змінити конфігурацію регіональних центрів впливу. На думку Б. Парахонського та Г. Яворської, за нових геополітичних умов, які формуються під впливом подальших процесів регіоналізації та формування інтересів країн Європи, очевидним видається той факт, що наявна система міжнародної безпеки має виявити неабияку стійкість, відчуваючи тиск імперських амбіцій Російської Федерації (Horbulin et al., 2016, p. 27). Адже з точки зору західних держав, Росія – "актор" міжнародних відносин, уся зовнішньополітична діяльність якої базується на неоімперських установках, що підживлюються завдяки

ідеології ревізйонізму, а на практиці зводяться до територіальної експансії, намагання зруйнувати постбіполярну систему європейської безпеки, зменшити міжнародну роль НАТО та, як результат, відновити контроль над зоною своїх "пріоритетних інтересів" – над країнами, які свого часу входили до складу СРСР, і державами колишнього соціалістичного табору (Sokolsky, 2016). Тому одержимість Президента РФ В. Путіна Україною становить тотальну небезпеку для всього Балтійсько-Чорноморського регіону, адже російсько-українська війна потенційно несе загрозу дестабілізації не тільки даного геополітичного простору, а й життєдіяльності окремих країн, що забезпечують його існування (Kuzio, 2022, p. 17).

Парадоксально, проте саме в умовах воєнного часу Україна отримала історичний шанс для відновлення проєкції геополітичного лідерства в Балтійсько-Чорноморському регіоні. Протистояння Української держави у війні з РФ змінило її позиції не тільки на теренах даного ареалу: вона стала невід'ємним елементом європейської архітектури безпеки, стабільність якої, у свою чергу, є прямою запорукою існування й підтримання глобального світового порядку. Усвідомлюючи вагомість нинішніх геополітичних трансформацій в Європі загалом та у Балтійсько-Чорноморському регіоні зокрема, країни даного простору надають суттєву підтримку Україні у справі протидії російській агресії, відстоюючи необхідність подальшого тиску на РФ і наголошуючи на неприпустимості "заморожування" конфлікту як потенційного джерела військової загрози для всієї Європи. У контексті неминучих змін у системі європейської безпеки після початку повномасштабної агресії Росії проти України, що зруйнувала систему міжнародного права, на якій тримався світовий порядок (Демчишак, 2022, с. 248), Польща, будучи одним із геополітичних лідерів Балтійсько-Чорноморського регіону, також виявилася одним із найпоспідовніших європейських союзників України.

Століттями зовнішня політика Польщі визначалася її геополітичним розташуванням між Німечкою та Російською державами (Łada, 2017). Зрозуміло, що набуття цим міжнародним актором повноправного членства в Європейському Союзі 2004 р. не тільки змінило його роль на континенті, а й змусило переосмислювати свій статус у рамках європейських інтеграційних структур на тлі посилення зовнішньополітичного впливу ФРН (Lanoszka, 2020, p. 462). З іншого боку, Польща, будучи одним із найбільших сателітів СРСР у часи холодної війни, ще й досі відчуває на собі тиск російського ревізйонізму, який становить для неї не просто зовнішньополітичну, а й відверту територіальну загрозу (Lanoszka, 2020, p. 465). Той факт, що Росія одночасно належить до Балтійського та Чорноморського ареалів, суттєво впливає на розстановку сил у Балтійсько-Чорноморському регіоні, стабільність якого безпосередньо визначає перспективи для досягнення геополітичних переваг з боку Польської держави. Оскільки Німеччина та РФ наразі мають статус глобальних гравців, які здатні забезпечувати реалізацію своїх національних інтересів як на європейському, так і на світовому рівнях, їхні геополітичні позиції та практичні зовнішньополітичні кроки не в останню чергу визначають регіональну динаміку розвитку й потенційні трансформації на теренах Балто-Чорномор'я.

Розуміючи, що за сучасних умов лише слабка Росія, позбавлена статусу одного із ключових "акторів" міжнародних відносин, може усвідомити та прийняти факт втрати свого впливу в Балтійсько-Чорноморському ре-

гоні (Nałęcz, 2019, p. 16), польські лідери почали активно працювати над питанням розширення регіональної (у першу чергу, безпекової) співпраці, практичні проекти щодо імплементації якої мали виходити за межі формальних кордонів ЄС (Starzyk, & Tomaszewska, 2017). У цьому сенсі чимала увага до "українського питання" сприяє реалізації прагнення Польщі до утвердження статусу геополітичного лідера в Балтійсько-Чорноморському регіоні, адже, на відміну від багатьох інших держав, розташованих у цьому ареалі (за винятком, певно що, Угорщини), Польська держава активно змагається за роль "регіональної потуги" чи "гравця середньої сили" та прагне впроваджувати незалежну внутрішню та зовнішню політику (Polegki, 2021, p. 37). Дійсно, після приходу до влади політичної партії "Право і справедливість" 2015 р., офіційна Варшава демонструвала доволі стриману позицію щодо перспектив подальшої політичної інтеграції у рамках Європейського Союзу та одночасне прагнення до регіонального лідерства, декларуючи одним із головних пріоритетів своєї зовнішньої політики зміцнення зв'язків і поглиблення співробітництва з державами Балтійсько-Чорноморського регіону. Зважаючи на геополітичний потенціал, яким нині оперує Польща, у межах даного простору вона може претендувати на першочерговість реалізації таких завдань своєї зовнішньополітичної ідентифікації, а саме:

- набуття статусу регіонального лідера;
- імплементація східного вектора зовнішньої політики ЄС (передусім, Ініціативи "Східне партнерство");
- представництво інтересів України у процесі її зближення з ЄС та "зовнішньополітичне менторство" під час налагодження офіційним Києвом відносин із державами регіону (Potulski, 2014, p. 184).

Вибудовуючи свій зовнішньополітичний курс з метою реалізації цих завдань, Польська держава розпочала рух до тіснішої кооперації із країнами Балтійсько-Чорноморського регіону одразу ж після анексії Криму та початку війни на Донбасі 2014 р. Зокрема, було оновлено порядок денний роботи Вишеградської групи (Польща, Словаччина, Чехія, Угорщина) – V4, що констатував необхідність продовження регіонального співробітництва, орієнтованого на конкретні проекти, пов'язані з енергетичною безпекою регіону, логістикою, покращенням транспортної інфраструктури тощо, а в політичній сфері – на підтримку європейської перспективи країн-кандидатів на членство в ЄС, адже подальший розвиток процесів євроінтеграції має стати запорукою стабільності й безпеки всієї Європи. 2015 р. за ініціативи Румунії та Польщі офіційно оформився формат "Бухарестської дев'ятки" (Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина, Чехія) – В9, основною метою якого стала консолідація східного флангу НАТО та просування зовнішньополітичних і безпекових позицій країн у його межах. Приміром, прохання про введення додаткових заходів безпеки у зв'язку з російською агресією в Україні мали практичний результат і вже на саміті НАТО 2016 р. у м. Варшава було прийнято рішення про розміщення додаткових військових контингентів у Польщі та країнах Балтії. Крім того, члени В9 зобов'язалися збільшити видатки на оборону до 2 % ВВП уже до 2024 р., а також декларують підтримку європейських перспектив України, Молдови, Грузії й Балканських держав. Тобто країни "Бухарестської дев'ятки" виявляють єдність поглядів, оцінюючі безпекову ситуацію в Європі, зокрема в контексті агресивних дій з боку РФ у Балтійсько-Чорноморському регіоні (Герасимчук, 2019).

Проте продемонструвати свою роль геополітичного лідера Польщі остаточно вдалося, задекларувавши відновлення концепту "Міжмор'я" – *Intermarium*, реалізація якого мала допомогти країнам Балтійсько-Чорноморського регіону "одноголосно відстоювати їхні інтереси" (Szelachowska, 2016). Цей крок доволі гармонійно вписувався в загальну матрицю колективної політичної свідомості, яка, вибудовуючись протягом століть, нині містить два ключові дискурси, що окреслюють взаємодію Польщі з її східними сусідами та, у першу чергу, з Україною (Baiduk, 2017, p. 121). У той час, коли концепт *Kresy Wschodnie* (польська назва територій нинішньої Західної України, Західної Білорусії та Литви, що свого часу входили до складу Речі Посполитої) містить достатньо небезпечно відсилання до "величного минулого" країни, яке може оживити "фантомний біль геополітичних втрат", імплементація проекту *Intermarium* може сприяти налагодженню конструктивних відносин між Польщею та державами Балтійсько-Чорноморського регіону, які розвиватимуться з дусі взаємної поваги та підтримки (Baiduk, 2017, p. 121), у такий спосіб перетворивши Україну на один із ключових предметів польської геополітичної думки та стратегічних партнерів у справі розвитку багатосторонньої кооперації у цьому ареалі (Baiduk, 2017, p. 115).

Дискусія і висновки

На сьогодні не лише постійне зближення геополітичних позицій України та Польщі, а й неминуче витіснення РФ із Балтійсько-Чорноморського регіону, пов'язане із втратою останнього свого геополітичного значення та впливу, викликає відверте роздратування російського політикуму. Розуміючи, що Польща є одним із ключових союзників США в Балтійсько-Чорноморському регіоні, Росія постійно намагається використовувати проти неї невдоволення, яке існує в деяких країнах "Старої Європи" через амбітну позицію офіційної Варшави з низки питань загальноєвропейського розвитку. А, маючи у своєму розпорядженні значний масив документів з історії польсько-українських взаємин, якими з легкістю можна маніпулювати (Магда, 2022), РФ прагне зруйнувати відносини не тільки між Польщею й Україною, а й внести розкол у наявні формати співпраці офіційного Києва з іншими європейськими партнерами. Зокрема, Директор Служби зовнішньої розвідки Російської Федерації С. Нарішкін навіть заявляв про те, що Польща готується до анексії західноукраїнських земель – Львівської, Івано-Франківської та частини Тернопільської областей, використовуючи як обґрунтування своїх територіальних претензій трагічні події 1943 р. на Волині (Мазуренко, 2022), які, до речі, у російському інформаційному просторі завжди називають "Волинською різаниною" (Магда, 2022).

Зважаючи на активну кооперацію української та польської сторін на тлі поширення російської загрози на теренах всієї Європи, саме під час подальшого налагодження взаємовигідного співробітництва України й Польщі у практичній площині держави можуть усвідомити, що їхня спільність інтересів у протистоянні геополітичним викликам не тільки переважає окремі політичні суперечності та є вагомішою за негативні аспекти спільної історичної пам'яті, а й дозволяє підсилювати значення їх геополітичного лідерства в Балтійсько-Чорноморському регіоні. На сьогодні спостерігається повноформатне відродження "західної орієнтації" української держави – історично сформованої зовнішньополітичної свідомості та ідентичності, які свого часу були понівечені насильницькими діями російської влади

стосовно переривання духовних, культурних, економічних і міжособистісних контактів населення окупованих Росією українських земель з Європою. Зі свого боку, паралельне нарощування геополітичного впливу Польською державою має відбуватися в контексті налагодження відносин з Україною як надійним партнером і запорукою стабілізації зовнішньополітичної ідентичності Польщі. Оскільки протягом тривалого часу саме Польща виступала транзитною територією для західноєвропейських впливів в Україні, тісна співпраця держав як ключових "полюсів" геополітичної матриці Балтійсько-Чорноморського регіону дозволить забезпечити стабільність цього геополітичного ареалу, налагодивши його взаємозв'язки із ширшими геополітичними просторами не тільки Європи, а й світу в цілому.

Внесок авторів: Микола Дорошко – концептуалізація; методологія; написання (перегляд і редагування); Юлія Цирфа – збір емпіричних даних та їх валідація; аналіз джерел; написання (оригінальна чернетка).

Список використаних джерел

- Герасимчук, С. (2019, 27 червня). *Бухарест 9: у пошуках співпраці на східному фланзі НАТО?* Українська призма: Рада зовнішньої політики. <http://prismua.org/бухарест-9-у-пошуках-співпраці-на-східн/>
- Давимук, О. О. (2021). Стратегічна оцінка сучасних загроз безпеці державами Балто-Чорноморського регіону. *Науковий журнал "Політикус"*, 2, 93–99.
- Демчишак, Р. (2022). Російсько-українська війна як фактор геополітичного позиціонування регіону ЦСЄ та ПСЄ. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*, 43, 247–254.
- Коршук, Р. М., Петренко, І. І., Салтовський, О. І., & Федорченко, В. М. (2022). Питання геополітичних союзників України у вітчизняній політичній думці першої половини ХХ сторіччя. *Політичне життя*, 3, 7–13.
- Магда, Є. (2022, 17 грудня). *Як агресія Росії змінила партнерство Польщі та України*. ГЛAVCOM. <https://glavcom.ua/columns/yemagda/jak-ahresija-rosiji-zminila-partnerstvo-polshchi-ta-ukrajini-896077.html>
- Мазуренко, А. (2022, 30 листопада). *У Росії знову марять про те, що Польща хоче анексувати частину України*. Українська правда. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/11/30/7378638/>
- Турчин, Я., & Дорош, Л. (2017). Балто-Чорноморський союз як варіант регіональної безпекової системи для України. У О. Горбач, К. Сігідус (Ред.), *25 років Договору між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво: спроба балансу* (с. 53–57). Видавництво НУЛП і INP UW. M.
- Baiduk, R. (2017). Kresy Wschodnie or the Partner in the Eastern Neighborhood: Modern Polish Popular Perception of Ukraine. *International Crimes and History*, 18, 101–126.
- Biscop, S. (2023). War for Ukraine and the Rediscovery of Geopolitics: Must the EU Draw New Battlegrounds or Keep an Open Door? *Egmont Paper*, 123. Brussels: Royal Institute for International Relations.
- Horbulin, V. et al. (Ed.). (2016). *Donbas and Crimea: Return at What Price?* National Institute for Strategic Studies.
- Hrabuk, K. (1944). *Co to jest Międzymorze*. Papiery Klauzusa Hrabuka, sygn. 16314/II, 9–13.
- Kuzio, T. (2022). *Russian Nationalism and the Russian-Ukrainian War. Autocracy-Orthodoxy-Nationality*. Routledge.
- Łada, A. (2017). *Poland in Europe – Regional Leader or Outlier? Poland's European Policy in View of the Changes on the Continent*. Institute of Public Affairs.
- Lanoszka, A. (2020). Poland in a Time of Geopolitical Flux. *Contemporary Politics*, 4(26), 458–474.
- Larrabee, S. F. (1996). (Ed.). *Ukraine's Place in European and Regional Security. Harvard Ukrainian Studies*, "Ukraine in the World: Studies in the International Relations and Security Structure of a Newly Independent State", 20, 249–270.
- Neumann, I. (1994). A Region-Building Approach to Northern Europe. *Review of International Studies*, 1(20), 53–74.
- Nałęcz, D. (2019). The Evolution and Implementation of the Intermarium Strategy in Poland: A Historical Perspective. In O. Kushnir (Ed.), *The Intermarium as the Polish-Ukrainian Linchpin of Baltic – Black Sea Cooperation* (pp. 1–21). Cambridge Scholars Publishing.
- Polegki, O. (2021). The Intermarium in Ukrainian and Polish Foreign Policy Discourse. *East/West: Journal of Ukrainian Studies*, 2(VIII), 29–48.
- Potulski, J. (2014). Polish Geopolitical Visions. Poland as Intermarium. In V. Mihaylov (Ed.), *Territories as Identities in Central, Eastern and Southeastern Europe* (pp. 175–189). Instytut Geopolityki.
- Sokolsky, R. (2016, 29 June). Not Quiet on NATO's Eastern Front. *Carnegie Endowment for International Peace*. <http://carnegieendowment.org/2016/06/29/not-quiet-on-nato-seasternfront-pub-63984>. Accessed 14 May 2021

Starzyk, A., & Tomaszewska, N. (2017). Conception of Intermarium in Polish Foreign Policy in XXI Century. *Torun International Studies*, 10(1), 15–28.

Swistek, G., & Paul, M. (2023). Geopolitics in the Baltic Sea Region: The "Zeitenwende" in the Context of Critical Maritime Infrastructure, Escalation Threats and the German Willingness to Lead. *SWP Comment*, 9. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik – SWP – Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit. https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/86803/ssoar-2023-swistek_et_al-Geopolitics_in_the_Baltic_Sea.pdf?sequence=1&isAllowed=y&lnkname=ssoar-2023-swistek_et_al-Geopolitics_in_the_Baltic_Sea.pdf

Szelachowska, K. (2016, 11 January). The Revival of Intermarium – Poland Can Talk the Talk but Can It Walk the Walk? *Defence24.com*. <https://defence24.com/the-revival-of-intermarium-poland-can-talk-the-talk-but-can-it-walk-the-walk>

References

- Herasymchuk, S. (2019, 27 June). *Bucharest 9: In search for cooperation on NATO's eastern flank?* Ukrainian prism: Foreign Policy Council [in Ukrainian]. <http://prismua.org/бухарест-9-у-пошуках-співпраці-на-східн/>
- Davymuka, O. O. (2021). Strategic assessment of modern security threats to the states of the Baltic-Black Sea Region. *Scientific Journal "Politykus"*, 2, 93–99 [in Ukrainian].
- Demchyshak, R. (2022). The Russian-Ukrainian war as a factor in the geopolitical positioning of the CEE and SEE. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seria filos.-politolog. studii*, 43, 247–254 [in Ukrainian].
- Korshuk, R. M., Petrenko, I. I., & Saltovskiy, O. I., Fedorchenko, V. M. (2022). The issue of Ukraine's geopolitical allies in the national political thought of the first half of the 20th century. *Politychne zhyttia*, 3, 7–13 [in Ukrainian].
- Magda, Ye. (2022, 17 December). *How Russia's aggression changed the partnership between Poland and Ukraine*. Hlavcom [in Ukrainian]. <https://glavcom.ua/columns/yemagda/jak-ahresija-rosiji-zminila-partnerstvo-polshchi-ta-ukrajini-896077.html>
- Mazurenko, A. (2022, 30 November). *Russia is again dreaming that Poland wants to annex part of Ukraine*. *Ukrainska pravda* [in Ukrainian]. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/11/30/7378638/>
- Turchyn, Ya., & Dorosh, L. (2017). The Baltic-Black Sea Union as a Variant of a Regional Security System for Ukraine. In "25 Years of the Treaty between Ukraine and the Republic of Poland on Good Neighborliness, Friendly Relations and Cooperation: An Attempt to Balance": *Proceedings of the 3rd Ukrainian-Polish Scientific Forum, Olsztyn – Lviv, 11–12 May 2017* (pp. 53–57). Publishing House of NULP and INP UW [in Ukrainian].
- Baiduk, R. (2017). Kresy Wschodnie or the Partner in the Eastern Neighborhood: Modern Polish Popular Perception of Ukraine. *International Crimes and History*, 18, 101–126.
- Biscop, S. (2023). War for Ukraine and the Rediscovery of Geopolitics: Must the EU Draw New Battlegrounds or Keep an Open Door? *Egmont Paper*, 123. Brussels: Royal Institute for International Relations.
- Horbulin, V. et al. (2016). *Donbas and Crimea: Return at What Price?* National Institute for Strategic Studies.
- Hrabuk, K. (1944). *Co to jest Międzymorze*. Papiery Klauzusa Hrabuka, sygn. 16314/II, 9–13.
- Kuzio, T. (2022). *Russian Nationalism and the Russian-Ukrainian War. Autocracy-Orthodoxy-Nationality*. Routledge.
- Łada, A. (2017). *Poland in Europe – Regional Leader or Outlier? Poland's European Policy in View of the Changes on the Continent*. Institute of Public Affairs.
- Lanoszka, A. (2020). Poland in a Time of Geopolitical Flux. *Contemporary Politics*, 4(26), 458–474.
- Larrabee, S. F. (1996). *Ukraine's Place in European and Regional Security. Harvard Ukrainian Studies*, 20: Ukraine in the World: Studies in the International Relations and Security Structure of a Newly Independent State, 249–270.
- Neumann, I. (1994). A Region-Building Approach to Northern Europe. *Review of International Studies*, 1(20), 53–74.
- Nałęcz, D. (2019). The Evolution and Implementation of the Intermarium Strategy in Poland: A Historical Perspective. In O. Kushnir (Ed.), *The Intermarium as the Polish-Ukrainian Linchpin of Baltic – Black Sea Cooperation* (pp. 1–21). Cambridge Scholars Publishing.
- Polegki, O. (2021). The Intermarium in Ukrainian and Polish Foreign Policy Discourse. *East/West: Journal of Ukrainian Studies*, 2(VIII), 29–48.
- Potulski, J. (2014). Polish Geopolitical Visions. Poland as Intermarium. In V. Mihaylov (Ed.), *Territories as Identities in Central, Eastern and Southeastern Europe* (pp. 175–189). Instytut Geopolityki.
- Sokolsky, R. (2016, 29 June). Not Quiet on NATO's Eastern Front. *Carnegie Endowment for International Peace*. <http://carnegieendowment.org/2016/06/29/not-quiet-on-nato-seasternfront-pub-63984>
- Starzyk, A., & Tomaszewska, N. (2017). Conception of Intermarium in Polish Foreign Policy in XXI Century. *Torun International Studies*, 10(1), 15–28.
- Swistek, G., & Paul, M. (2023). Geopolitics in the Baltic Sea Region: The "Zeitenwende" in the Context of Critical Maritime Infrastructure, Escalation Threats and the German Willingness to Lead. *SWP Comment*, 9. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik – SWP – Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit. https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/86803/ssoar-2023-swistek_et_al-Geopolitics_in/

_the_Baltic_Sea.pdf?sequence=1&isAllowed=y&lnkname=ssoar-2023-swistek/_et_al-Geopolitics_in_the_Baltic_Sea.pdf
 Szelachowska, K. (2016, 11 January). The Revival of Intermarium – Poland Can Talk the Talk but Can It Walk the Walk? *Defence24.com*.

<https://defence24.com/the-revival-of-intermarium-poland-can-talk-the-talk-but-can-it-walk-the-walk>

Отримано редакцією журналу / Received: 27.10.24
 Прорецензовано / Revised: 11.11.24
 Схвалено до друку / Accepted: 26.11.24

Mykola DOROSHKO, DSc (Histor.), Prof.
 ORCID ID: 0000-0003-0173-9416
 e-mail: doroshko7@ukr.net
 Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Iuliia TSYRFA, PhD (Polit.), Assoc. Prof.
 ORCID ID: 0000-0002-7641-6964
 e-mail: julia_tsyrf@ukr.net
 Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

GEOPOLITICAL POSITIONING OF UKRAINE AND POLAND IN THE BALTIC – BLACK SEA REGION IN THE CONTEXT OF THEIR FOREIGN POLICY IDENTIFICATION

Background. *The outline and detailed analysis of the geopolitical positioning of Ukraine and Poland in the Baltic – Black Sea Region in the context of foreign policy identification of the states as regional leaders and key 'poles' of the geopolitical matrix of this space are important in the process of determining the degree of influence of these countries at the regional level, identifying the main points of intersection of their foreign policy interests and identities and determining their potential to establish bilateral and multilateral interactions at the current stage.*

Methods. *In the preparation of the study, the authors used the following methods: systemic approach, comparative method, structural and functional method, world–system analysis. The geopolitical aspect of the methodology is represented by the geopolitical analysis of security problems through foreign policy and geography, as well as the methods of analysis and assessment of the geopolitical situation.*

Results. *It was found that the geographical affiliation to the European subcontinent and the strategic importance of Ukraine's foreign policy development for building a new configuration of not only regional, but also global systems of international relations have secured its status as the main driving force of transformations of the geopolitical situation in Europe. Considerable attention to the 'Ukrainian issue' in the context of Russia's full-scale invasion of the territory of Ukraine contributes to the realization of Poland's desire to establish its status of a geopolitical leader in the Baltic – Black Sea Region because Poland is one of the pioneers in providing assistance to the official Kyiv and acts as the latter's 'international advocate'. Since the Baltic – Black Sea Region should not fall under control of any extra-regional actor, while establishing further practical mutually beneficial cooperation, Ukraine and Poland may realize that their common interests in confronting geopolitical challenges allow them to strengthen the significance of their geopolitical leadership in the Baltic – Black Sea Region in the context of their foreign policy identification.*

Conclusions. *Considering that Poland has acted as a transit territory for Western European influences in Ukraine for a long time, it is determined that close cooperation of the states as key 'poles' of the geopolitical matrix of the Baltic – Black Sea Region will ensure the stability of this geopolitical area by establishing its interconnections with the wider geopolitical spaces not only in Europe, but also in the world as a whole.*

Keywords: *Foreign policy identity, geopolitical interests, foreign policy, Ukraine, Poland, Baltic – Black Sea Region.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.